

שתת חדש!

בפתח פרשת כי תבוא שבספר דברים, נפרשת בפנינו בלשון מתרוננת מצות הבאת הביכורים, ולא בכדי לציין "אור החיים" הקדוש בפירושו לتورה את הבשורה המקופלת בפסוק הפותח את הפרשה:

"וַיְהִי כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ... - אֵין "וַיְהִי" אֶלָּא לְשׁוֹן שְׁמָחָה, לְהִיעַר שְׁאַיִן לְשֻׁמוֹחַ אֶלָּא בִּישִׁיבַת הָאָרֶץ כְּדָבָר אָוּמְרוֹן: "אוֹזֵם לְמַלְאָ שְׁחוּק פִּינִי".

ואכן בחיתומה של הפרשה, לאחר הבאת הביכורים, מוצאים אנו בפירוש את ביטויי השמחה של החקלאי האוסף את יבולו:
ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אללהיך. (דברים כ"ג, י"א)

אר יש לשים לב שאינו והتورה מסתפקת בעצם הבאת הביכורים מתוך שמחה, אלא תובעת ממ比亚 הביכורים לפרוש את הרקע להבאת הביכורים במסגרת הכרזה ההיסטורית, הקורوية בפי חכמים "מקרא ביכורים":

וענית ואמרת לפניו ה' אללהיך:

ארמי אבד אבי, ויריד מצרים, וניגר שם במנתי מעת.
ויהי שם לגוי גודול עצום ורב.

וירעו אַתָּנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ, וַיִּתְנַזֵּנוּ עַלְיָנוּ עֲבָדָה קָשָׁה.
ונצעק אֶל ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קִלְנוּ

וירא אֶת עֲנֵינוּ וְאֶת עַמְלֵינוּ וְאֶת לְחִצֵּנוּ.

ויזענו ה' מִמִּצְרִים בַּיד חִזְקָה וּבַזָּרָע נְטוּיה,
ובמְרָא גָּדָל וּבָאות וּבָמְפתִים.

ויבאנו אֶל הַמִּקְדָּם הַזֶּה, וַיִּתְנַזֵּנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת,
ארץ זבת חלב ודבש.

וְעַתָּה הָנֶה הַבָּאַתִּי אֶת רַאשֵּׁית פְּרִי הָאָדָם
אשר נתתת לה'. (כ"ג, ג-ד)

אגב אורחא: פרשת "מקרא ביכורים" מוכרת היטב גם לאלה שאינם מקפידים על "שניים מקרא ואחד תרגום" מדי שבוע בשבועו, שכן כולנו יושבים בלילה הסדר ודורשים בה כל פסוק ומילה במסגרת ההגדה של פסח.

לאור זאת נהשה לעצמנו לדקדק מעט במבנה הספרותי של ההגדה ולשאול: מה טעם בחרו התנאים מסדרי הגדה, ליטול דוווקא את פרשת "מקרא ביכורים", שנאמרה שנים רבות לאחר יציאת מצרים, ולספר דרכها את סיפור השעבוד והגולה, במקומות לקחת פשוטות את סיפור יציאת מצרים כפי שהוא מתואר בהרחבה בתחילת ספר שמוטות?

אל תהי שאלת זו קללה בעיניכם, שכן פרשת "מקרא ביכורים" מהוות חוט שדרה לכל

ה”מגיד” שבгадה, ואנו נדרשים לחפש בה אسمכתאות וرمזים לדברים המפורשים בפרשת ’שמות-’ו-era-’בא’. למה לפלפל אפוא בדראות ארוכות במקום שאפשר רק... ולהגעה מוקדם יותר ל’קנידליך’ שבסעודה...?

חווייה אקויסטנטיאלית

תשובהיפה וישראל לשאלת זו שמעתי לפניו שנים רבות מפיו של ד”ר יעקב רוטשילד ז”, ראש בית הספר לספרנים של האוניברסיטה העברית, וכך אמר ד”ר רוטשילד: אילו היינו קוראים בהגדה בפרשיות יציאת מצרים בלבד, היה הבן אומר: אכן למדנו שיעור גדול בהיסטוריה עתיקה. אבל חוותות אלה שיקות לדודו יוצאי מצרים ואין לנו גענות לנו.

כנגד הילך רוח זה באים מסדרי ההגדה ותובעים מאיთנו לחיות את הדברים כאילו התרחשו בימינו, כי ”**בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים**”, ולפיכך דורשים הם בפרשת מקרא ביכורים המתארת את חוותיתו האקויסטנטיאלית של ה’צבר’ המביא ביכורים בעצמו – כאן ועכשו.

שוו ב_nfscbm: עומדים לו ’צבר’ זקוף קומה, המושרש בארץ מאות שנים, ואומר אל הכהן אשר יהיה בימים ההם: ”**הגדתי לך אללהיך פִי בְּאָתֶנְיָא לְאָרֶץ!**” אל תטעה בי, אני רק ליד הארץ אלא גם עולה חדש! זה עתה באתי ארצה, ויעקב – אבי שלי, היה בתחום דרכו איש נרדף ובודד – ”**ארפני אביך**” אשר ירד מצירימה, והפרק ממשפחה לעם. אני זכר היטב כיצד חוותית עלبشر עם אחיו ואחיוית את השבעוד הנורא. אני הנני בן לדודו יוצאי מצרים אשר יצא ממצרים לאורה ומשעבוד לגואלה, ואני בן דור כוביי כנען אשר זכו לקבל את הארץ הזאת במתנה מה’ יתרון. על כן אני מביא את ראשית פרי אדמתי – שי כנגד שי – ואומר לך ריבון העולםים תודה על כל מה שנחתת לי, באופן אישי.

מנקודת מוצא זו ניתן להבין את המעבר ב”מקרא ביכורים” מלשון יחיד ללשון רבים וחוזר חלילה, באמצעותי ספרותיים שגמתו להציגו ה**חוויות ה

kollekheit** הניתן את החוויות האישית של מביא הביכורים, המספר את סיפורו שלו, לא צופה מרוחק אלא כשותף בפועל בסיפורו יציאת מצרים. ואנו המסובים בלילה הסדר, אוחזים בכיכול בידי של מביא הביכורים והולכים עמו בדרך המתפתלת ועולה מצרים לירושלים. הzdhotot ‘עכשוייטית’ זו עם כל המהלך הגדל היא המאפשרת את חתימות ”מקרא ביכורים” בשמהה וב טוב לבב, והוא המביאה את מביא הביכורים להתרון בשירות הגואלים:

השיר יהיה לכם פليل התקדש חג
ושמחת לבב החולך בחליל
לבוא בהר ה אל צור ישראל. (ישעיהו, כ”ט)

להתחרן!

לאור טובנה זו, שומה עליינו לשאת תפילה, לא רק בليل הסדר אלא בכל ימות השנה, לבל נשקע בחיה שגורה, ולבל תהא עבודת ה' שלנו "מצוות אנשים מלומדה", ללא חיות ושמחה.

בגדי "חוקי התיעישנות" אלה זועקת התורה:

כִּי תֹולֵד בָנִים וּבְנִים נֹנְשָׁנְתָם בָּאָרֶץ וְהַשְׁחַתָּתָם ... (דברים ד', כ"ה)

כי "חוקי התיעישנות" מביאים שיממו וסופם השחתה.

בגדי תחושת זקנה זו מביאים אנו מדי שנה בשנה ביכורים רעננים מראשית פרי העונה, ובמגמה להיחילז מתחושה זו התפלל ר' נחמן מברסלב בהמיית לב:

שלא תהיה עבודתך זקנה וישנה אצלך לעולם

רק אזכה לחיש עצמי בכל יום ובכל עת ובכל שעה

לחדר כנשך נערוי ולהתחליל בכל פעם מחדש.

הנווער בן ימיינו נהוג לומר: אני רוצה 'להתחרן', ולעובד את ה' מתוך התחרבות אליו. גדולים וטובים ביקרו בחירות ביטוי זה, התולה כביכול את עבודת ה' ברגש האיש,

ומזולז בחרובה לקיים תורה ומצוות גם ללא תחושת 'התחרבות'.

אכן צודקת הביקורת כנגד **התניה מוחלטת**, אשר לפיה לא 'התחרבות' אין טעם לקיים מצוות, ואפשר להתנער מהן חלילה. אבל בשורש הרצון 'להתחרן' עומד הциימאון לאל חי, והومة התפילה להתחדשות, בדברי המשוררת לאה גולדברג, בשירה "למדני אלהי":

"לְבָל יְהִי יוֹמִי הַיּוֹם כְּתָמֹל שֶׁלֶשׁ

לְבָל יְהִי יוֹמִי עַלְיִ הֶרְגֶּל".

עלינו להאזין ברגישות ובפתיחות לקול זהה המבקש 'להתחרן' לה' יתרברך - בלי להתבייש.

ולאחל לכל הקורא אל ה' באמות - **שתתחדר!**